

Krav til heis og handicaptaolett

Hovedregelen er at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne skal kunne arbeide på lik linje med andre. Tilrettelagt atkomst og handicap-toaletter er viktige tiltak for å oppnå dette.

I [søknad om Arbeidstilsynets samtykke](#) må tiltakshaver dokumentere at kravene til heis og handicaptaoletter er oppfylt.

Spørsmål kan oppstå omkring selve plikten til å tilrettelegge og hvilken løsning som må til for at vi skal vurdere kravet som oppfylt.

Regelverkets krav om å tilrettelegge

Arbeidstilsynet har lang og tydelig forvaltningspraksis når det gjelder å ivareta kravet om tilrettelegging for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne.

Arbeidsmiljøloven fastslår at arbeidsplassen skal innrettes slik at arbeidsmiljøet blir fullt forsvarlig ut fra hensynet til arbeidstakerens helse, miljø, sikkerhet og velferd. Det følger videre at atkomstveier o.l. "så langt det er mulig og rimelig" skal være utformet og innrettet slik at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne kan arbeide i virksomheten.

Arbeidsplassforskriften uttaler at faste arbeidsplasser skal være utformet, dimensjonert og innredet slik at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne skal kunne arbeide i virksomheten. Det skal tas spesielt hensyn til atkomstveier, mekanisk personbefordring, dører, dusjer, håndvasker og toaletter.

Arbeidsmiljøloven gir et generelt pålegg om at arbeidsplassen skal innrettes for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne. Kravet gjelder uavhengig av om virksomheten allerede har arbeidstakere med slike behov. Arbeidsgiveren er uansett forpliktet til å legge forholdene til rette for å kunne sysselsette arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne i fremtiden.

Ifølge loven skal arbeidsgiver, så langt det er mulig, tilrettelegge arbeidsplassen når arbeidstaker får midlertidig eller varig redusert arbeidsevne som følge av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende. Dette kravet er enklest å oppfylle hvis bygget allerede ved bygging eller ombygging er tilrettelagt med heisløsning og HC-toalett.

Unntak fra kravene

Det følger av ordlyden "så langt det er mulig og rimelig" i arbeidsmiljøloven § 4-1 femte ledd at det ikke stilles et absolutt krav om at bygget skal ha heisløsning. Hvor langt kravet strekker seg, avhenger av en konkret rimelighets- og mulighetsvurdering i hver enkelt sak. Søkeren må veie fordelene ved å oppfylle kravet, opp mot de kostnadene, ulempene osv. en slik etablering medfører.

I Ot.prp. nr. 49 2004-2005 side 103 fremgår det at unntak fra kravet i første rekke gjelder etablerte arbeidsplasser i eldre bygninger hvor de nødvendige tilretteleggingstiltakene vil bli uforholdsmessig dyre. Det fremgår likevel av Ot.prp. nr. 3 1975-76 side 68 at det må kunne påberopes "helt spesielle grunner" for å fravike tilretteleggingskravet.

Overfor nyetableringer skal bestemmelsen tolkes strengt. Departementet uttaler på side 103 i Ot.prp. nr. 49 2004-2005 at Arbeidstilsynet skal føre en streng tilsynspraksis.

Heis kan redusere risiko for uheldige belastninger

Behovet for å bruke heis mellom etasjene begrenser seg ikke til arbeidstakere med rullestol e.l. Det kan også omfatte gravide og arbeidstakere med helseplager som reduserer bevegelseevnen varig eller midlertidig.

I tillegg er det behov for å flytte utstyr, redskap, møbler, kontorrekvisita o.l. mellom etasjene. Arbeidsmiljøloven krever at arbeidsplassen skal utformes slik at arbeidstakerne unngår uheldige fysiske belastninger. Det betyr at arbeidsplassen må stille nødvendige hjelpemidler til disposisjon. Dette kravet kan vanskelig oppfylles uten heisløsning eller ved bruk av trappeheis.

Arbeidsmiljøloven og arbeidsplassforskriften stiller også krav til en tilfredsstillende velferdsmessig standard. Arbeidslokaler tilrettelagt med heis vil bidra til at kravet blir ivaretatt.

Mer om heis - spørsmål og svar

Kan vi gjøre klart for heisløsning, men utsette installeringen til behovet oppstår?

Ifølge dagens praksis tilfredsstiller ikke en slik tilnærming kravet om tilrettelegging. At arbeidsplassen mangler heisløsning, vil lett kunne heve terskelen for å ansette arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne. Det kan også gjøre det vanskelig å tilrettelegge arbeidsplassen hvis en allerede ansatt arbeidstaker får midlertidig eller varig redusert arbeidsevne.

Ved behandling av søknad om samtykke skal Arbeidstilsynet ta utgangspunkt i selve bygningen, ikke i dagens bruk og brukere. Det at virksomheten(e) som er planlagt å benytte bygget ikke har en virksomhet, organisering og/eller sammensetning av arbeidstokken som gir behov for tilrettelagte fasiliteter på søknadstidspunktet, vil normalt ikke tillegges avgjørende vekt.

Hvis plan 1 er tilrettelagt – må da de øvrige planene være tilgjengelig for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne?

Som klar hovedregel: ja.

Arbeidsmiljøloven § 4-1 femte ledd stiller krav til at virksomheten, så langt det er mulig og rimelig, skal være innrettet slik at atkomstveiene er tilgjengelig for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne.

Alle arbeidstakere skal ha tilgang til alle naturlige deler av arbeidslokalet og mulighet til selv å kunne forflytte seg til lokaler i etasjene over. Dette skal bidra til at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne kan inkluderes fullt ut i virksomheten.

Hva hvis virksomheten ikke egner seg for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne?

Arbeidstilsynets vurdering knytter seg til arbeidslokalene og arbeidsplassene (bygningen som sådan) og ikke til dagens bruk og brukere.

Likevel: Dersom det er helt klart at arbeidslokalene ikke kan brukes av virksomheter som sysselsetter arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne, kan kravet om tilrettelegging med heisløsning fremstå som urimelig, og andre løsninger kan aksepteres.

Er trappeheis en akseptert løsning for å oppfylle kravet?

Med "trappeheis" forstås trappeheis med plattform. Ved nybygg og bruksendringer aksepteres som hovedregel ikke denne løsningen. Trappeheis med plattform er lite hensiktsmessig og kan bare aksepteres hvis etasjene over har svært få rom og kun brukes sporadisk. Trappeheis med plattform fjerner heller ikke risikoen for uheldige belastninger.

Trappeheis med heisstol er etter gjeldende praksis ikke en løsning kan brukes for å oppfylle kravene. En slik løsning innebærer at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne må be om hjelp til bruk. Rullestolbrukere vil for eksempel ikke komme seg opp sammen med, eller i, rullestolen.

Heis eller løfteplattform?

Generelt vil løsninger som tilfredsstillt kravene i byggeteknisk forskrift (TEK), som hovedregel også oppfylle Arbeidstilsynets krav. TEK sier blant annet at byggverk med inntil tre etasjer og liten persontrafikk kan ha løfteplattform. Veiledningen til bestemmelsen angir hva som menes med «liten persontrafikk».

Det samme gjelder ved vurdering av størrelse på heisstol og løfteplattform.

Er det like krav for nybygg og eksisterende bygninger?

Nybygg og bruksendring vurderes strengt med hensyn til kravet om tilrettelegging og etablering av heisløsning. Tilbygg og påbygg vurderes i utgangspunktet som nybygg. Tiltak innenfor eksisterende bygg blir i større grad vurdert i hvert enkelt tilfelle.

Mer om HC-toalett - spørsmål og svar

Hva er Arbeidstilsynets definisjon av handicap-toalett?

Fullverdig HC-toalett betyr dobbeltsidig HC-toalett. Det vil si at det skal være plass til rullestol på begge sider av toalettet, samt plass til snu-sirkel i rommet. Ensidig HC-toalett betyr plass til rullestol på kun én side av toalettet.

Det skal som hovedregel alltid være et fullverdig tilbud for at Arbeidstilsynet skal vurdere løsningen for tilrettelegging som ivaretatt, dvs. enten dobbeltsidig eller to ensidige (ett høyre og ett venstre) HC-toalett(er). Se temaside om [arbeidsmiljø i helseinstitusjoner pkt. 3 Sanitærrom](#).

Generelt vil romløsninger som tilfredsstillt kravene i byggeteknisk forskrift (TEK), også oppfylle Arbeidstilsynets krav.

Hva med sambruk?

Som klar hovedregel skal HC-toalett være forbeholdt arbeidstakerne. HC-toalett for andre (publikum, kunder, elever, pasienter osv.) kommer i tillegg.

Arbeidslokaler som huser virksomheter med svært få arbeidstakere kan ifølge gjeldende praksis få unntak med hensyn til sambruk. Dette gjelder kun hvis utformingen og størrelsen på lokalet, og virksomhetens art og omfang, begrenser antallet arbeidstakere også i fremtiden. Sambruken må være hygienemessig forsvarlig.

Hva med arbeidslokaler som er dimensjonert for små virksomheter?

Kravet til atskilte toaletter for kvinner og menn og kravet til HC-toalett kan oppfylles ved at det etableres to ensidige HC-toalett, ett høyre og ett venstre. Dette er mest aktuelt ved ombygging og bruksendringer.

WC: Hva hvis virksomheten ikke egner seg for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne?

Arbeidstilsynets vurdering knytter seg til arbeidslokalene og arbeidsplassene (bygningen som sådan) og ikke til dagens bruk og brukere.

Likevel: Dersom det er helt klart at arbeidslokalene ikke kan brukes av virksomheter som kan sysselsette arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne, kan kravet om tilrettelegging med handicaptaolett fremstå som urimelig, og andre løsninger kan aksepteres.

Må det finnes HC-toalett i hver etasje?

Som hovedregel: ja.

Søker må likevel alltid gjøre en konkret vurdering. Sentralt her er blant annet kravet i [arbeidsplassforskriften § 3-1](#) om hensiktsmessig plassering av personalrom.

Er det like krav for nybygg og eksisterende bygninger?

Nybygg og bruksendring vurderes strengt med hensyn til kravet om tilrettelegging og etablering av heisløsning. Tilbygg og påbygg vurderes i utgangspunktet som nybygg. Tiltak innenfor eksisterende bygg blir i større grad vurdert i hvert enkelt tilfelle.

Regelverk om

- Krav til å legge til rette for arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne: [Arbeidsplassforskriften § 2-4](#)
- Arbeidsplassen skal være tilpasset arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne: [Arbeidsmiljøloven § 4-1 første og femte ledd](#)
- Særlig om tilrettelegging for ansatte med redusert arbeidsevne: [Arbeidsmiljøloven § 4-6](#)
- Arbeidsplassen skal være dimensjonert, innrettet og tilpasset den enkelte arbeidstaker: [Arbeidsplassforskriften § 2-1 første og andre ledd](#)
- Om heis og annen mekanisk personbefordring: [Arbeidsplassforskriften § 2-19](#)